

SUREC

Slovak

Ukraine

Research

Educational

Centre

newsletter

Border studies

Hranica ako atribút moci a identity

Alexander Duleba

autor je riaditeľom RC SFPA

Vzťah medzi mocou a hranicou je možné prirovnať k vzťahu medzi vecou a jej tvarom. Všetko čo existuje má svoj tvar. Každá vec ale i akýkoľvek prírodný a spoločenský jav má svoju formu, prostredníctvom ktorej existuje v čase a priestore. Bez formy (podoby) by vec (alebo jav) nemohla existovať a nebolo by ju možné ani vnímať. Neexistuje nejaká osobitná vnútorná „podstata“ veci alebo javu, ktorú by bolo možné oddeliť od jej vonkajšej formy, v ktorej sa prejavuje. Forma vecí a javov je ich nevyhnutným vonkajším prejavom ale zároveň i vnútornou charakteristikou. Zmena formy vecí (alebo javu) znamená i koniec jej existencie ako takej – v konkrétnom čase a priestore – zároveň však i zrod inej veci (alebo javu), ktorá má inú (zmenenú) podobu. Rovnaký vzťah platí i medzi mocou a hranicou.

Moc nemôže existovať bez „svojej“ hranice a naopak, hranica by neexistovala, pokiaľ by nebola prejavom nejakej konkrétnej moci. Pochopiť hranicu bez toho, aby sme pochopili „jej“ moc, resp. moc, ktorú tá ktorá hranica v konkrétnom čase a priestore prejavuje a zároveň vyjadruje, je nemožné. A platí to i opačne: cez hranicu vieme lepšie pochopiť moc, ktorú hranica prejavuje. Kľúčom

k pochopeniu hranice je preto pochopenie moci. Ide o to ako na moc nazeráme.

V úzkej interpretácii moc znamená nadvládu, resp. „vládu nad“: jednotlivca nad iným jednotlivcom alebo skupinou jednotlivcov, skupiny nad inou skupinou alebo viacerými skupinami a pod. Moc môže byť nanútená násilím, môže byť dobrovoľne akceptovaná alebo dokonca vyžadovaná ovládanými, avšak v každom prípade ide o vzťah podriadenosti ovládaného vo vzťahu k vládnucemu. V širšom ponímaní je moc spôsobom organizácie akejkoľvek ľudskej komuni-

Ak by existovala jedna univerzálna moc, neexistovali by hranice.

ty počínajúc rodinou, rodovým klanom, kmeňom, feudálnym panstvom, etnickým alebo národným spoločenstvom, končiac moderným občianskym štátom. Je irelevantné z akéhokoľvek hľadiska morálneho alebo ideového, že moc, ktorá je nevyhnutným atribútom organizovanosti akejkoľvek komunity znamená zároveň vzťah podriadenosti ovládaných voči vládnucim. Opačne povedané, moc je o schopnosti vládnucich zabezpečiť do-

V tomto čísle nájdete

» Ako a prečo chceme zlepšiť cezhraničnú spoluprácu SR a Ukrajiny

SUREC [newsletter]

www.borderua.sk

Lepší manažment schengenskej hranice medzi Slovenskom a Ukrajinou, ako aj Nórskom a Ruskom

Vladimír Benč

autor je analytikom RC SFPA

vízového režimu voči Ukrajine a vonkajšej hranice EÚ s Ukrajinou. Projekt je realizovaný od októbra 2015 do apríla 2017.

PREČO TO ROBÍME

Naším primárnym a dlhodobým zámerom je zlepšovanie posilňovanie (cezhraničnej) spolupráce medzi susedmi: Slovenskom a Ukrajinou. Využívame pri tom nórske know-how v oblasti cezhraničnej spolupráce a manažmentu hranice na nórsko-ruskej hranici. Tento náš úmysel možno pre lepšiu prehľadnosť a zrozumiteľnosť rozdeliť do troch špecifických cieľov:

1. uľahčiť výmenu skúseností a vedomostí z Nórska v rozvoji cezhraničnej spolupráce na ich hranici s Ruskom s kľúčovými aktérmi slovensko-ukrajinskej cezhraničnej spolupráce na regionálnej a miestnej úrovni;
2. realizovať aplikovaný výskum v pohraničnom regióne; zozbierať údaje od lokálnych aktérov a tiež obyvateľov v pohraničí s cieľom skvalitnenia manažmentu pohraničného regiónu a následným vypracovaním odporúčaní pre politickú úroveň;
3. budovanie kapacít pre endogénny rozvoj pohraničia aj pomocou nórskeho know-how z nórsko-ruskej cezhraničnej spolupráce. Tento cieľ by sme chceli naplniť najmä prostredníctvom zriadenia odboru tzv.

Border studies (čo by sme mohli voľne preložiť ako „výskum hranice“) na Prešovskej univerzite a neskôr na Užhorodskej národnej univerzite. Nórsky partner je pripravený aktívne podporiť zriadenie odboru na Inštitúte politológie Prešovskej univerzity a na Katedre politických vied Užhorodskej národnej univerzity; pomôže s prípravou koncepcie a syllabov, textami pre výučbu v spolupráci s ukrajinskými a slovenskými kolegami, on-line dištančnými kurzmi v oblasti cezhraničnej spolupráce medzi Nórskom, severskými krajinami a tiež Ruskom.

CHCEME DOSIAHNUŤ

Priamym prínosom nášho projektu by malo byť:

1. korekcia existujúcich nedostatkov v kvalite ľudských zdrojov colných a pohraničných úradov, najmä vo vzdelávaní a komunikácii slovenskej a ukrajinskej hraničnej stráže a colných úradníkov. Aj preto sme pre nich pripravili sériu tréningov, výskumných pobytov a študijných materiálov;
2. zlepšenie politik a iniciatív na lepšiu manažment hranice;
3. skvalitnenie poskytovania informácií, nielen medzi expertnou komunitou, ale hlavne medzi štátnym a neštátnym sektorom, ako aj smerom k širokej verejnosti, vrátane cestujúcich prekračujúcich slovensko-ukrajinskú hranicu;
4. vytvorenie lepších podmienok na hraničných priechodoch, vrátane urýchlenia odbavovacích procedúr cestujúcich;
5. podporiť iniciatívy smerujúce k zmene politik s cieľom zlepšenia situácie na hraničných priechodoch;

SFPA
Slovak Foreign Policy Association

© Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n.o.

IČO: 360 77534

Staromestská 6/D
811 03 Bratislava
tel: +421 2 54433151
www.sfpa.sk

Editor: Peter Brezání

Tlač: ADIN, s.r.o

Periodicita: štvrťročník

Dátum vydania: 15.10.2016

Cena: zadarmo

Neprešlo jazykovou korektúrou.

ISSN 1338-1229

EV: 5341 | 16

Program SK08 – Cezhraničná spolupráca:
„Slovensko – Ukrajina: Spolupráca naprieč hranicou“

Zdieľanie know-how pre lepšiu manažment schengenskej hranice medzi Slovenskom/Ukrajinou a Nórskom/Ruskom

Vychádza v spolupráci a s podporou:

Centrum pre strategické PARTNERSTVO
Центр стратегічного ПАРТНЕРСТВА

Projekt je financovaný z grantu Nórskeho kráľovstva prostredníctvom Nórskeho finančného mechanizmu. Spolufinancované zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky.
www.norwaygrants.org

6. zriadiť a vybudovať špeciálny vzdelávací program na Prešovskej univerzite zameraný na rozvoj cezhraničnej spolupráce a výskumu hranice.

Aj v kontexte spomenutých dopadov, ktoré chceme priamo našim projektom dosiahnuť sme si cieľové skupiny zdefinovali vo viacerých rovinách:

1. pohraničníci a colníci slúžiaci na slovensko-ukrajinskej hranici;
2. vedecké, výskumné a vzdelávacie inštitúcie v slovensko-ukrajinskom a nórsko-ruskom pohraničnom regióne; regionálne a národné inštitúcie zaoberajúce sa migráciou, tokmi osôb a tovarov cez hranicu;
3. medzinárodné aktívne subjekty (Európska komisia, medzinárodné výskumné a vzdelávacie siete, inštitúcie ako UNHCR, IOM, ICMPD, Migračný úrad atd.); cestujúci prekračujúci hranicu;
4. široká verejnosť; médiá; ostatné časti vedeckých komunit so zameraním na problematiku projektu.

Už teraz môžeme povedať, že na výskume projektu sa podieľa viac ako 40 odborníkov, pričom celkovo očakávame, že na podujatiach a ostatných aktivitách projektu sa zúčastní viac ako 550 účastníkov.

PLÁNUJEME

Pri implementácii jednotlivých aktivít projektu využívame už zaužívaný model práce RC SPPA a jeho výskumnú činnosť, pričom ho doplníme a rozvineme

o nové nástroje a výskumno-vzdelávacie aktivity.

Samotná realizácia projektu, podobne ako je to v prípade iných projektov, pozostáva z rôznych druhov aktivít a výstupov, ktorých kombinácia prispeje k naplneniu nášho primárneho zámeru. Naše aktivity a výstupy projektu budú zahŕňať:

- riadenie projektu a propagácia vrátane vydávania newsletter-a o realizácii projektu, ktorý práve držíte v rukách, ako aj článkov v miestnych médiách, či tlačových konferencií;
- výskum hranice a jej vplyvu na pohraničný región a každodenný život obyvateľov regiónu. Táto aktivita bude zahŕňať rozsiahly terénny výskum (ktorý budeme mapovať aj v newsletteri) a mapovanie postojov obyvateľov k schengenskej hranici. Taktiež spracujeme komparatívnu štúdiu slovensko-ukrajinského a nórsko-ruského pohraničia
- zriadenie štúdijskeho odboru „Border Studies“;
- organizácia špeciálnych školení pre hraničnú políciu a colnú správu v oblasti manažmentu hranice, colných procedúr, „schengenskej“ legislatívy, protikorupčných nástrojov, a pod. Zorganizujeme šesť jednotýždňových školení pre skupiny 15 ukrajinských a slovenských pohraničníkov a colníkov (spolu 90 osôb). Pripravíme dva expertné workshopy, ktorých cieľom bude zlepšenie manažmentu hranice na oboch stranách hranice;
- realizácia štyroch medzinárodných konferencií (Bratislava, Kyjev, Košice, Užhorod) a šiestich expertných workshopov v oblasti manažmentu hranice, colných procedúr a vzdelávania v rámci pohraničných štúdií;

ce, Užhorod) a šiestich expertných workshopov v oblasti manažmentu hranice, colných procedúr a vzdelávania v rámci pohraničných štúdií;

- zorganizovanie výskumných pobytov a vzájomných výmen pohraničníkov, colníkov, odborníkov na migráciu a doktorandov (30 pobytov v trvaní v priemere dva týždne);
- zorganizovanie jednotýždňového špeciálneho workshopu v nórsko-ruskom pohraničí s cieľom porovnať hraničné systémy, zahŕňajúc študijnú cestu 14 slovenských a ukrajinských expertov, pohraničníkov, colníkov;
- realizácia nezávislého a nestranného monitorovania hranice s cieľom skvalitniť procesy a poukazovať na prípadné výzvy ako aj vyhodnotiť prijaté opatrenia.

OČAKÁVAME

Kľúčovým a dlhodobým dopadom projektu bude zlepšenie Slovensko/EÚ/EEA a ukrajinských vzťahov, riešenie vzájomných problémov a sporov súvisiacich so schengenskou hranicou, zlepšenie manažmentu hranice, odbavovacích procedúr na hraničných priechodoch na slovensko-ukrajinskej hranici.

Verím tiež, že sa nám podarí zvýšiť kvalitu prostredia pre prvotriedny a efektívny aplikovaný i základný výskum hranice, inštitucionalizovať spoluprácu, vytvoriť stabilnú partnerskú sieť a vybudovať nové, resp. posilniť existujúce odborné kapacity v slovensko-ukrajinskom pohraničí. «

V životoch niektorých z nás sa stáva pojem hranica priam bezobsažný. Sprostredkovane sa s hranicou kontaktujeme prostredníctvom médií a len ignorant si nevšimol migračnú krízu. Práve tu sa pojem hranica a jej ochrana skloňuje najčastejšie. V našej blízkosti existuje hranica, ktorá je mikrosvetom so svojimi vlastnými pravidlami, životom, hierarchiou či temperamentom a je časťou nášho obyvateľstva skúšaná deň čo deň. Ide o svet na slovensko-ukrajinskom (po)hraničí. Tu sme mali možnosť v rámci projektu stráviť istý čas ako nezaujatí, no prostredím pohltení, pozorovatelia. Videli sme životné tempo hranice v jej blízkom okolí, aj v tých najkontaktných bodoch. V rámci pracovného tímu sme

pokryli všetky hraničné priechody, prepeších i motorové vozidlá. My dvaja sme sa vrhli na ten najväčší a najfrekventovanejší: Vyšné Nemecké – Užhorod. Našou hlavnou úlohou bol výskum zameraný na skúmanie toho, ako je hranica a hraničný priechod vnímaný obyvateľmi prihraničných obcí, pasažiermi a zaujímal nás aj pohľad tých, ktorí na hranici pracujú. Realizovaným výskumom by sme chceli prispieť k zlepšeniu fungovania hranice a jej priechodov. Názory prvej, početnejšej, skupiny sme získavali prostredníctvom prieskumu realizovaného formou anonymného dotazníka, ktorého vyplňanie bolo neraz doplnené rozprávaním o zážitkoch a dojmoch, milých aj tých neprijemných. S druhou, dôležitou,

skupinou sme sa mali možnosť pozhovávať v rámci osobných stretnutí počas služby. Stretnutia sa konali individuálne, bez prítomnosti iných príslušníkov zboru a priamych nadriadených, čo nám umožnilo otvorenú a aj kritickú konštruktívnu diskusiu. Názory a skúsenosti spoza volantu alebo z policajných „boxov“, či naše vlastné postrehy nám pomohli pochopiť fungovanie tohto špecifického priestoru, jeho význam, postavenie v ochrane schengenskej hranice. Práve pohľady z oboch strán nám umožnili porozumieť nevyhnutnosť istých úkonov, ktoré sa jednostranne zdali byť produktom skostnatej a neefektívnej procedúry hraničného odbavovania pasažierov. Ale o tom v budúcom čísle. «

Projekt implementujú

SFPA
Slovak Foreign Policy Association

Staromestská 6/D, 811 03 Bratislava
& Hlavná 11, 080 01 Prešov
tel: +421 2 5443 3151
e-mail: sfpa@sfpa.sk, web: www.sfpa.sk

Lídrom projektu je Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku. To v rámci svojej činnosti:

- poskytuje nezávislé odborné analýzy kľúčových otázok medzinárodných vzťahov a zahraničnej politiky SR;
- vydáva odborné periodické i neperiodické publikácie, ktoré slúžia na prehĺbenie poznania v oblasti medzinárodných vzťahov a zahraničnej politiky SR a sú zdrojom kvalifikovaných informácií pre odbornú a laickú verejnosť;
- organizuje odborné podujatia a podieľa sa na medzinárodnej vedeckej spolupráci;
- prispieva k skvalitneniu odbornej diskusie o medzinárodných vzťahoch a zahraničnej politike SR;
- vytvára priaznivé prostredie na rast novej generácie slovenských odborníkov v oblasti medzinárodných vzťahov;
- podnecuje širší záujem občanov Slovenskej republiky o dianie vo svete, hlbšie pochopenie významu zahraničnej politiky a jej prepojenia s domácou politikou.